

Äriühingu juhatuse liikmetel võib peagi kaduda võimalus end töötuna arvele võtta

Kadri Rebane, Deloitte jurist

Riigikogu sotsiaalkomisjonis on teisele lugemisele saadetud tööturuteenuste ja -toetuste seaduse ning töötuskindlustuse seaduse muutmise seaduse eelnõu, mille kohaselt eelnõu jõustumisel ei võetaks enam töötuna arvele isikuid, kes on äriühingute juhatuse liikmed või prokuristid, kuid ei saa selle eest tasu.

Muudatuse vajadust on eelnõu algataja põhjendatud asjaoluga, et juhatuse liikme leping on oma olemuselt käsundusleping, kus inimene ise määrab tegutsemise aja, koha ja viisi ning et juhtimis- või kontrollorgani liikme ülesannete täitmine tasu saamata on isiku vaba tahe. Äriühingu eesmärk on tulu saamine ja seega ei saa väita, et inimene tegutseb vabatahtlikkuse alusel mittetulunduslikul eesmärgil. Seetõttu ei ole nimetatud isikute töötuna arvelevõtmine enam põhjendatud.

Kehtiva seaduse kohaselt võib iga juriidilise isiku juhtimis- või kontrollorgani liige (näiteks juhatuse liige, nõukogu liige, audiitor, pankrotihaldur) võtta end töötuna arvele, kui ta ei saa oma ülesannete täitmise eest tasu. Eelnõuga muudetakse kehtivat korda ning erisus nähakse ette ainult mittetulundusühingu või -ühistu juhtimis- või kontrollorgani liikmete osas, kes jätkuvalt võetakse töötuna arvele, kui nad ei saa oma ülesannete täitmise eest tasu.

Eelnõu jõustumisel nähakse ette kuuekuuline üleminekuaj, mille jooksul töötuna arvel oleval isikul on võimalus otsustada, kas ta jätkab äriühingu juhtimist selle eest tasu saamata või lepib kokku tasu saamises või lõpetab äriühingu juhi ülesannete täitmise. Samuti on töötuna arvel oleval mittetulundusühingu ja sihtasutuse juhtimis- ja kontrollorgani liikmel, kellele makstakse kuni poole töötasu alammäära suurust tasu, võimalus otsustada, kas ta jätkab tasu eest tegutsemist või täidab oma ülesandeid vabatahtlikkuse alusel (tasu saamata). Hetkel on plaanitud, et kui isik ei ole 1. juulil 2014 enam juriidilise isiku juhtimis- või kontrollorgani liige, võib ta olla jätkuvalt töötuna arvel. Kui ta jätkab tegevust juhtimis- või kontrollorgani liikmena, lõpetatakse töötuna arvelolek 01.07.2014.

Eesti Kaubandus ja Tööstuskoja hinnangul võib Eelnõu avaldada negatiivset mõju ettevõtlusaktiivsusele ning on pigem vastuolus ettevõtlust soosiva keskkonnaga. Kavandatav eelnõu on vastuseisu tekitanud ka ettevõtjate seas, kuna juhatuse liige on niigi väheste sotsiaalsete garantiidega. Probleemaatiliseks võib osutuda ka sesoonne ettevõtlus, kus tulu teenimise aeg on vaid osa aastast ja sellest tulenevalt võib juhatuse liikmel tõusetuda vajadus end mingiks ajaks töötuna arvele võtta.

Samas tegutsevad paljude äriühingute juhatuse liikmed endiselt ilma kirjalikult sõlmitud juhatuse liikme lepinguta või isegi töölepingu alusel. Praktikaks on aktuaalsed olukorrad, kus isik, kes ühingu töötas enne töölepingu alusel, valitakse juhatusse kuid samas tema endised tööülesanded ei muutu (nt finantsjuht), siis tavaliselt temaga uut lepingut ei sõlmita. Kuna juhatuse liikmetele ei laiene töölepingu seadus, soovitame erinevate probleemide ning õigusliku ebakindluse vältimiseks juhatuse liikme lepingud kindlasti vormistada. Tähelepanu tuleb pöörata ka sellele, et isik ei saa töötada äriühingus üheaegselt juhatuse liikmena ja töölepingu alusel, kui ta täidab töölepingu alusel ka juhtimisfunktsioone.

Juhatuse liikme leping on nii juhatuse liikme kui ka ühingu huvides ning aitab vältida või hilisema vaidluse korral paremini lahendada juhatuse liikme ja äriühingu vahelisi tülisid, mis võivad tekkida näiteks küsimustest, et kes siis ikkagi vastutab äriühingule tekitatud kahju eest ja kuidas oleks saanud kahju tekkimist vältida.

Kuna kehtiv seadusandlus ei reguleeri detailselt igas olukorras tegutsemise kriteeriume, siis on meie soovitus sõlmida kõigi äriühingutel juhatuse liikmetega korrektne ja vastavalt seadusest tulenevatele nõuetele vormistatud leping.